

L'altra guerra de la guerra

FRANCESC CANOSA FARRAN

GUERRA CIVIL

Figueres, Josep Maria.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010. 245 pàgines.

Hi ha una idea falsa, i molt estesa, que vindria a dir alguna cosa així com: "Ja està tot explicat sobre la Guerra Civil". Això és erroni i és infantilment demostrable tot el contrari. Dues senzilles, però justicieres proves: *Periodisme en la guerra civil* i *Les cròniques de guerra* de Lluís Capdevila. No només omplen forats d'aquest gryuère sinó que ho fan amb una doble mida: la del pla general i la del primer pla. Mirem-ho.

Periodisme en la guerra civil té una missió clara: oferir una panoràmica de la comunicació durant la Guerra a Catalunya. Per això apunta quatre dianes bàsiques: les confiscacions de la premsa i les entrevistes; la programació radiofònica; les fotografies com a element de propaganda i la tasca de l'innovador Comissariat de Propaganda de la Generalitat com a difusor de la cultura catalana. Són quatre estudis acadèmics del professor Josep Maria Figueres, més informatius que interpretatius, però que diuen molt de moltes coses.

Només cal que ens gratem el cap. Quan va durar la guerra? Que en menys de tres anys es desenvolupi tot el que assenyala Figueres no s'improvisa ni a cop de col·lectivització. Amb només una dada (de les moltes que dona Figueres) s'entén tot: el 17 de juliol de 1936 a Barcelona s'editen 28 diaris (8 en català i 20 en castellà). Què vol dir això? Senzill, demostra una realitat de pedra picada, tanmateix, ignorada, el periodisme català arriba a la Guerra sent homologable al periodisme dels països més avançats i el país té un ecosistema comunicatiu propi. Això és important per entendre la Guerra des d'un punt de vista comunicatiu.

També cal que ningú s'equivoqui. Estem davant d'un periodisme de guerra, de propaganda, al servei dels partits, sindicats, institucions, com assenyala l'autor. Per això, un dels aspectes més interessants, i encara a les palpentes, són les confiscacions. Del 1936 al 1937, quinze diaris van ser confiscats. Però durant una Guerra tot es dinamita i serà durant aquest període on esclaten gèneres, formes d'explicar la realitat: recordem el cartellisme, el fotoperiodisme, i en el cas escrit la crònica viurà una època explosiva. No és estrany aquest triomf del Jo. El Jo contra l'altre. La crònica és filla de la trinxera.

Les cròniques de guerra de Lluís Capdevila (oblidades, ja que només una part s'havien editat el 1937) n'és un bon exemple d'aquest estil francitador i carregat amb pólvora ideològica. Però el que és realment de barrinada és que Lluís Capdevila (Barcelona, 1895 - Andorra la Vella, 1980) acabi sent Comissari de propaganda de la columna Macià-Comanys i un dels cronistes bèl·lics més generosos. La situació sembla fruit d'un guió de pel·lícula de pel·lícules amb girs inesperats. Capdevila arriba a la guerra sent un dels periodistes mítics de la gran bohèmia dels dies de la Primera Guerra Mundial. És un d'aquells plumilles que van crear el Barri Xino mediàtic, a cop dels primers reportatges de misèria, de les obres de teatre de masses al Paral·lel i novel·les que el converteixen en un autor pop. Després passa com a director per les grans catedrals de la sàtira i l'humor menestral: *L'Esquella de la Torratxa*, *La Campana de Gràcia* i dirigirà el gran diari projectat per Lluís Comanys: *La Humanitat*. Amb aquest currículum Capdevila es posa el darrer galó i entre l'1 d'agost de 1936 i el 22 de gener de 1939 escriu 200 cròniques principalment a *La Humanitat*, *Meridià* i *Amic*. No és estrany que en una entrevista que li fan el 1937 l'entrevistador digui d'ell, "Sua com un dimoni".

Sua perquè les cròniques són periodísticament panteistes ja que ho toca tot: des de la marxa de soldats, a la mitificació de la dona a l'exèrcit, els ametllers que floreixen enmig de la batalla, el soldat anònim, Belchite, Lleida bombardeja, les Brigades internacionals, els cadàvers... Fins i tot la ficcionització de la realitat a "Diàleg de l'estilogràfica i la pistola", on fa parlar els dos estris que desapareixen, amb bales i paraules. No cal dir que cal passar les cròniques per l'escorredor polític, però al mateix temps cal dir que la vida palpita dins. Color i dolor. Cada crònica és ràfega i cicatriu. De fet, com escriu Capdevila l'agost de 1937 a *La guerra i els periodistes*, "la missió del periodista és fer història". Història la fa perquè poder tenir cròniques del dia o fins al dia zero és narrar com es perd una guerra. Les cròniques de Capdevila són sobretot un *timeline* metralleta de la tragèdia. I és nota.

Per això té raó Figueres quan assenyala la mancança de tants i tants periodistes i escriptors que han escrit en primera persona sobre la guerra i que no els podem llegir. I tants i tants forats de la guerra que encara són al nostre sòl. Alguns diran que no és així, és clar, ja s'entén, res del que surt en aquests dos llibres forma part dels relats hegemònics sobre la Guerra. Queda el tercer relat, el que queda vençut i trotejat per uns i per uns altres.